

Sanoma Uitgevers B.V. gegn Hollandi – Yfirdeild

Dómur frá 14. september 2010

Mál nr. 38224/03

10. gr. Tjáningarfrelsi

Fjölmíðlar. Heimildarmenn. Haldlagning án dómsúrskurðar.

1. Málsatvik

Kærandi, Sanoma Uitgevers B.V., er hollenskt útgáfufyrirtæki með aðsetur í Hoofddorp í Hollandi. Þann 12. janúar 2002 fór fram ólöglegur kappakstur í iðnaðarhverfi í útjaðri bæjarins Hoorn. Kærandi hélt því fram að blaðamenn á vegum blaðs síns, *Autoweek*, sem voru að undirbúa grein um ólöglegan kappakstur, hefðu fengið leyfi hjá skipuleggjendum til að fjalla um viðburðinn með þeim skilyrðum að þeir upplýstu ekki um þátttakendur í honum. Það stóð því til að breyta þeim ljósmyndum sem teknar voru af kappakstrinum þannig að hvorki væri hægt að bera kennsl á bíla né keppendur. Kappaksturinn var að lokum stöðvaður af lögreglu en enginn var handtekinn.

Lögreglu grunaði að einn af bílunum sem notast var við í kappakstrinum hefði einnig verið nýttur sem flóttabíll í ráni þann 1. febrúar 2001, þar sem hraðbanka var stolið og vegfaranda hótad með skotvopni. Síðar þann dag fór lögregla fram á það við kæranda að hann afhenti henni geisladisk með ljósmyndum af kappakstrinum. Kærandi neitaði að verða við þeirri kröfu, enda vildi hann vernda heimildarmenn sína. Saksóknari í Amsterdam ákvað þá með vísan til ákvæðis í réttarfarslögum að kæranda væri skylt að afhenda lögreglu ljósmyndirnar ásamt öllu öðru efni sem hann hefði undir höndum sem tengdist kappakstrinum. Ritstjóri blaðsins neitaði að verða við þessu og bar fyrir sig rétt blaðamanna til að gefa ekki upp heimildarmenn sína. Klukkan 18 að kvöldi 1. febrúar 2002 var hann handtekinn og færður fyrir saksóknara Amsterdam. Honum var sleppt fjórum klukkustundum síðar. Næsta dag afhenti kærandi lögreglu geisladiskinn og fleiri gögn.

Hinn 15. apríl 2002 lagði kærandi fram kærú hjá undirrétti þar sem hann fór fram á að honum yrði skilað gögnunum og lögreglu yrði gert skylt að eyða öllum afritum af þeim. Kærandi krafðist þess einnig að lögbann yrði lagt við hvers konar notkun lögreglu eða saksóknara á gögnunum. Þann 19. september 2002 féllst dómurinn á kröfu kæranda þó aðeins að því leyti að haldlagningu gagnanna skyldi aflétt og geisladisknum skilað.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi taldi að sú þvingun sem hann varð að sæta með því að láta af hendi trúnaðargögn til lögreglu bryti gegn rétti hans til að halda trúnað við heimildarmenn og að sá réttur nyti verndar 10. gr. sáttmálans.

Niðurstaða deildar

Niðurstaða deildar dómstólsins í dómi frá 31. mars 2009 var að þótt meginregla um skyldu til að láta frá sér trúnaðargögn gæti haft neikvæð áhrif á tjáningarfrelsi blaðamanna yrði að játa yfirvöldum ákveðið svigrúm til að vega og meta þá hagsmuni sem deilt var um í þessu máli. Var sérstaklega litið til þess að upplýsingar á geisladisknum réðu úrslitum um að hægt var að bera kennsl á menn sem grunaðir voru um alvarlega glæpi sem lögregla rannsakaði og voru þær aðeins notaðar í þeim tilgangi. Niðurstaða deildarinnar var því sú að ekki hefði verið brotið gegn 10. gr. sáttmálans. Þrír dómáram af sjö skiluðu séráliti.

Þann 14. september 2009 var málinu vísað til yfirdeildar dómstólsins að beiðni kæranda.

Niðurstaða yfirdeildar

Dómstóllinn sá ekki ástæðu til að efast um sannleiksgildi þeirrar fullyrðingar kæranda að blaðamenn á hans vegum hefðu lofað heimildarmönnum að greina ekki frá því hverjir hefðu tekið þátt í

ólöglega kappakstrinum. Skylda til að afhenda fyrrnefndar upplýsingar fól í sér takmörkun á rétti hans til að taka á móti og miðla upplýsingum samkvæmt 10. gr. sáttmálans.

Óumdeilt var að takmörkunin hafði stoð í lögum. Deilan laut hins vegar að beitingu laganna, og þá sérstaklega að því hvort málsmeðferðarreglur tryggðu hagsmuni kæranda nægjanlega.

Dómstóllinn tók fram að skylda sem lögð var á kæranda til að gefa upp heimildir og heimildarmenn gæti haft skaðlegar afleiðingar í för með sér, ekki aðeins gagnvart heimildarmönnum sjálfum heldur einnig gagnvart viðkomandi fjölmiðli. Dómstóllinn taldi að kærandi ætti rétt á því að dómstóll, eða óháður úrskurðaraðili, legði mat á kröfu um afhendingu gagna áður en haldlagning kæmi til framkvæmda, og hefði m.a. vald til að skera úr um hvort skyldi vega þyngra í hverju og einu tilviki þeir almannahagsmunir að ljósra upp um brot eða hagsmunir af því að tryggja leynd heimildarmanna. Slíkt mat yrði að eiga sér stað fyrirfram, enda græfi mat, sem fram færi eftir að trúnaðargögn hefðu verið afhent, undan rétti blaðamanna til að virða trúnað við heimildarmenn sína.

Þá taldi dómstóllinn að ákvörðun slíks úrskurðaraðila þyrfti að byggjast á skýrum viðmiðum, þar á meðal hvort mögulegt væri að beita vægari úrræðum. Úrskurðaraðili ætti að geta, eftir atvikum, hafnað beiðni um haldlagningu eða heimilað takmarkaða eða skilyrta ráðstöfun með það að markmiði að vernda heimildarmenn. Í mikilvægum málum ætti að vera fyrir hendi aðferð til að aðgreina gögn sem gætu mögulega komið upp um heimildarmenn frá þeim sem gera það ekki áður en lögreglufyrirvöld fengju þau í hendur. Samkvæmt hollenskum lögum væri ákvörðunarvald um haldlagningu í höndum saksóknara en ekki dómara eða annars sjálfstæðs úrskurðaraðila. Samkvæmt málsmeðferðarreglum teldist saksóknari aðili máls og gæti ekki talist hlutlaus í málinu.

Að öllu virtu taldi Mannréttindadómstóllinn að gallar hefðu verið á hollenskum lögum þar sem þau höfðu ekki að geyma fullnægjandi úrræði fyrir kæranda til að fá sjálfstætt mat á því hvort hagsmunir af vernd heimildarmanna vægju þyngra en almannahagsmunir af rannsókn sakamáls. Var því talið að brotið hefði verið gegn 10. gr. sáttmálans.

Á grundvelli 41. gr. sáttmálans var Hollandi gert að greiða kæranda 35.000 evrur í málskostnað. Einn dómari skilaði séráliti.